

היום נלמד בעזרת ה':

מנחות דף לח

(בעמוד הקודם)

למדנו במשנה - רבי ישמעאל אומר ארבעתן ארבע מצות.

אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי ישמעאל. ולית הלכתא כותיה: הגמרא מציינת שלמרות ששמואל אמר שהלכה כרבי ישמעאל, אין הלכה כמותו.

רבינא הוה קא אזיל: רבינא הלך אחורי מר בר רב אשי בשבת שבתוך החג, ונקרעה הקרן של הציצית של מר בר רב אשי, ועל כן נפסלה הטלית שלו. אך רבינא לא אמר לו כלום. כשהגיע מר בר רב אשי לביתו, אמר לו רבינא שכבר באמצע הדרך נקרעה לו הטלית. אמר לו מר בר רב אשי - אם היית אומר לי שם, הייתי זורק את הטלית מעלי באמצע הדרך.

קושיא: והא אמר מר - גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה: ואם כן מדוע הוא היה צריך לפשוט את הבגד שלו? תירוץ: **תרגומה רב בר שבא קמיה דרב כהנא בלאו דלא תסור:** המאמר הנ"ל מדבר רק על איסור דרבנן, שהעובר על איסור דרבנן עובר על לאו "**לא תסור** מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל". כגון לגבי בית הכסא, מותר לעבור על איסור דרבנן לטלטל מוקצה במקום שיש כבוד הבריות, ולכן מותר לטלטל אבנים מקורזלות לצורך בית הכסא (שהיה בזמנם בשדה והיו מקנחים באבנים). אבל לא הותר לעבור על איסור דאורייתא בגלל כבוד הבריות, כגון כאן שאסור לטלטל משא ברשות הרבים. ומכיון שהציצית פסולה, הציציות התלויות בה נחשבות למשא.

ואינא דאמרי: ויש אומרים שאכן רבינא אמר למר בר רב אשי באמצע הדרך שנקרעה הטלית שלו. ואמר לו מר בר רב אשי האם אתה חושב שאני צריך לזרוק את הטלית? והרי 'גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה!' קושיא: **והא תרגומה רב בר שבא קמיה דרב כהנא בלאו דלא תסור:** ואילו כאן זה לא

דאורייתא לכאורה. תירוץ: **הכא נמי כרמלית דרבנן היא**: גם כאן מדובר רק באיסור דרבנן, כי הם לא הלכו דרך רשות הרבים, אלא דרך 'כרמלית', שהאיסור לטלטל בה הוא רק מדרבנן.

-הדרן עלך פרק שלישי-

פרק רביעי - התכלת

משנה: התכלת אינה מעכבת את הלבן: אמנם יש מצוה להטיל שני חוטים צבועים בצבע תכלת בציצית (כך שלאחר קשירת החוטים, יהיו ארבעה חוטי לבן וארבעה חוטי תכלת). אבל אם הטיל את כל ארבעת החוטים לבן, אין זה מעכב. וכן אם הטיל ארבעה חוטי תכלת אין הלבן מעכב והציצית כשרה.

תפלה של יד אינה מעכבת את של ראש, ושל ראש אינה מעכבת את של יד: ולכן אם יש לו רק את של ראש או רק את של יד, מניח אותה בלבד ומקיים מצוה. **גמרא: לימא מתניתין דלא כרבי**: לכאורה משנתנו אינה סוברת כשיטת רבי. לדעת רבי התכלת והלבן מעכבים זה את זה. לדעת חכמים אין מעכבים זה את זה.

מאי טעמא דרבי? וכו': נאמר "ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת". מהמילה "הכנף" לומדים שצריך להטיל ציצית בגוון של 'מין כנף', דהיינו בצבע לבן משום שרוב הטליות עשויות מפשתן לבן. וכתוב "פתיל תכלת" ללמד שצריך להטיל גם חוטי תכלת. ולאחר מכן כתוב "והיה לכם לציצית וראיתם אותו" בלשון יחיד, ללמד שצריך לראות את שניהם ביחד בציצית. כי שניהם מעכבים.

ורבנן: אבל רבנן סוברים שלשון הפסוק "וראיתם אותו" מתפרש על כל אחד בפני עצמו. דהיינו אפשר לראות את חוטי הלבן בלבד או את חוטי התכלת בלבד (למרות שיש מצוה להטיל תכלת ולבן ביחד אבל אין זה מעכב). אם כן משנתו האומרת שאין מעכבין זה את זה, אינה סוברת כרבי לכאורה!

דחייה: **אמר רב יהודה אמר רב:** אפילו אם תאמר שמשנתנו כרבי, אין קושיא. כי באמת המשנה סוברת שחייבים להטיל בציצית תכלת ולבן והם מעכבים זה את זה, אבל המשנה מדברת על 'לקדם' דהיינו על הקדמת החוטים בשעת ההטלה בכגד. כמובא בכרייתא, שיש מצוה להקדים את חוטי הלבן ולהכניסם לבגד ואחר כך להכניס את חוטי התכלת. ואם הקדים את התכלת יצא אבל 'חיסר מצוה'.

שאלה: **מאי 'חיסר מצוה'?** אילימא **חיסר מצוה דלבן וקיים מצוה דתכלת, לרבי עכוני מעכב אהדדי:** אם תאמר שבגלל שהוא הקדים את הכנסת חוטי התכלת הוא חיסר את המצוה של לבן לגמרי, וקיים רק את מצות תכלת. קשה! כי לדעת רבי הלבן מעכב את התכלת, ולא יתכן שקיים מצוות תכלת בפני עצמה.

תשובה: **אמר רב יהודה אמר רב שחיסר מצוה ועשה מצוה. ומאי חיסר מצוה? דלא עבד מצוה מן המוכרח:** אלא בהכרח שהוא קיים גם את מצוות לבן וגם את מצוות תכלת, אבל מכיון שהקדים להטיל את התכלת לפני הלבן, הוא החסיר מצוה מן המוכרח אבל עשה מצות ציצית.

קושיא: **התינח לבן דאינו מעכב את התכלת, תכלת דאינה מעכבת את הלבן מאי היא?** עד כאן ביארנו את המקרה ש'לבן אינו מעכב את התכלת' דהיינו שהקדים את הטלת חוטי התכלת, והלבן שהיה אמור להיות קודם אינו מעכב את הקדמת התכלת. אבל מה הביאור במקרה ההפוך 'תכלת אינה מעכבת את הלבן'? **תירוץ:** **אמר רמי בר חמא לא נצרכא אלא לטלית שכולה תכלת:** אם יש לו טלית בצבע תכלת, כאן מצוה להקדים את חוטי התכלת לחוטי הלבן, משום שכאן ה'מין כנף' הוא התכלת. ואם הקדים את הלבן יצא, כי התכלת שצריכה להיות קודמת אינה מעכבת את הקדמת הלבן.

איתמר נמי: וכמו שפירש רב את המשנה, כך מפרש גם שמואל.

לוי אמר לשמואל - מלך (= 'אריוך'), אל תשב על רגלך עד שתפרש לי את דברי המשנה 'התכלת אינה מעכבת את הלבן והלבן אינו מעכב את התכלת'. שמואל ענה לו - **לא נצרכא אלא לסדין בציצית וכו'.**

קושיא: **תינח לבן דאינו מעכב את התכלת, תכלת דאינה מעכבת את הלבן מאי היא?** **תירוץ:** **אמר רמי בר חמא (לג) לא נצרכא אלא לטלית שכולה תכלת,**

מצווה לאקדומי תכלת ברישא דהכנף מין כנף, ואי אקדים לבן ברישא לית לן בה: כמו שביארנו.

קושיא: אמר רבא מידי ציבעא קא גרים? האם הצבע של הטלית קובע מה להטיל בה קודם? הרי הולכים אחר רוב הטליתות שצבען לבן, ולכן תמיד הלבן קודם. ומשום כך כתבה התורה לאחר "הכנף מין כנף" שצריך להטיל "פתיל תכלת" כי תמיד הלבן קודם לתכלת.

אלא אמר רבא: ולכן מפרש רבא את דברי המשנה שמדובר ב'גרדומין' כלומר בחוטים שנקרעו. כי באמת צריך להטיל בציצית גם חוטי לבן וגם חוטי תכלת והם מעכבים זה את זה. אבל המשנה מדברת במקרה שלאחר קשירת החוטים הם נקרעו.

ואם נקרעו חוטי התכלת ונשארו חוטי הלבן או להיפך, הציצית כשרה. וכמו שאמרו בני ר' חייא 'גרדומי תכלת כשרין' והוא הדין גרדומי לבן כשרים. והיינו כנ"ל שאם נקרעו חוטי התכלת או חוטי הלבן הציצית כשרה.

וכן 'גרדומי אזוב כשרין'. אם נחתך האזוב שאיתו מזים את מי החטאת, בגלל השימוש בו, כשר האזוב להמשיך ולהזות בו.

שאלה: וכמה שיעור גרדומין? **אמר בר המדורי אמר שמואל כדי לענבן:** כמה צריך להשאיר מינימום מהחוט ציצית שנפסק? תשובה - כדי לעשות עניבה מהחוט.

איבעיא להו: האם השיעור הוא כדי לעשות עניבה לכל החוטים, או רק לחוט שנפסק? ונשאר תיקו.

בעי רב אשי: מה הדין אם נשארו גרדומין של חוטים עבים, באורך המתאים לעשות עניבה בחוטים דקים. האם פסולים בגלל שסוף כל סוף אי אפשר לענוב איתם בגלל עובייהם? אמר לו רב אחא בריה דרבא - כל שכן שהם כשרים בגלל שיש להם את האורך הרצוי, ובגלל שהם עבים הם ניכרים יותר מאשר חוטים דקים.

שאלה: ומאן תנא דפליג עליה דרבי? מיהו התנא שחולק על רבי וסובר שחוטי לבן ותכלת אין מעכבין זה את זה בהטלה בציצית? הוא התנא רבי יצחק וכו', הסובר שאם אין לו חוטי תכלת מטיל את כל החוטים לבן.

אמר רבא שמע מינה: מדברי בני רבי חייא מוכח שצריך לעשות קשר על כל חוליא וחוליא שבציצית. דהיינו לאחר שמכניסים את חוטי הציצית בבגד, עושים מהם 'גדיל' ו'פתיל'. הגדיל עשוי מארבעה חוליות, כשבכל חוליה יש חוט אחד שמסובב את שאר החוטים, ובסוף כל חוליה עושים קשר. לאחר סיום כל החוליות שב'גדיל', החוטים נשארים פתוחים וזהו ה'פתיל'.

אם לא עשה אחרי כל חוליא קשר על גבי קשר, כאשר יקרע חוט הציצית עד הקשר (הקשר העליון המסיים את הגדיל), ממילא כבר יפתחו כל החוליות. (רבא חולק על שמואל וסובר ש'גרדומין' כשרים גם אם החוט נקרע עד הקשר העליון). אלא בהכרח שבכל חוליה עושים קשר, על גבי קשר ואז החוליות ישארו שלימות.

(תוס וחזו"א).

דחייא: דלמא דאיקטר: יתכן שרוב הציציות לא עושים בהם קשרים, ובני רבי חייא דברו על מקרה מסוים שעשו קשרים בחוליות שאז אם נקרע החוט, הציצית כשרה.